

לקבל עלי את הרבנות, כי ידעתי שבקופת הקהל יושב לו שק מלא כסף השייך לי, לכן ביקשתי ממכם משכורת גבוהה.

כעת לפי החשבון שלי כבר נגמר הכסף של אותה מתנה, לכן רצוני לחזור למז'בוז'. אמנם מתנה אחת אני יכול לתת לכם, שלדורי דורות יקראו לי האוהב ישראל מאפטא, על שם עירכם ולא על שם העיר מז'בוז.

מעשה זה מלמדנו מה היסוד לזכות לבנים תלמידי חכמים, כאשר אתה מקיים מצוה לשם שמים ולא לשם הנאה עצמית.

והטעם לכך, על פי מה שכתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע בספרו יערות דבש (חלק שני, דרוש י"ב) וז"ל: אבל הענין כי דוד אמר (תהילים נ"א, ז) "בחטא יחמתני אמי", כי הזיווג נולד על ידי תאוה, והוא חלק רע יצר הרע, מזה גורם לבן לחטוא, וא"כ ודאי בלי תאוה בזה עולם אי אפשר לזווג. אמנם כפי יותר החימום והתאוה, כן התגברות יצר הרע וכחו יותר גדול בזרע הנולד, ויש לו יותר אחיזה בו, ולכן נאמר [בראשית ל"ז, ג] "וישראל אהב את יוסף כי בן זקונים", פירוש נולד לזקנתו וכבר מילא תאוותו, א"כ לא היה כח תאוה וחימום יצר הרע גדול, וא"כ אין לסטרא אחרא כל כך ביוסף, ולכן אהבו ואתי שפיר. עכ"ל.

נמצא, כי החלק הרע הנמצא בילד מגיע מחמת הנאתם של ההורים בקיום מצות פריה ורביה, לכן התיקון לזכות לבנים תלמיד חכמים, הוא על ידי קיום מצוות ללא הנאה, ולכן בא נר חנוכה בדוקא שבשונה מנרות שבת, כי נרות שבת יש בהם הנאה שהם לעונג שבת, לעומת נרות חנוכה, שאין בהם הנאה אלא לראותם בלבד, בקיום המצוה ללא הנאה מתקן בזה את הנאותיו בהבאת הילדים, וזוכה לבנים צדיקים.

ומצאנו מקור לדברינו בתנא דבי אליהו זוטא (פרק טז אות כו) שכתב וז"ל: הנושא אשה לשם שמים עליו הכתוב אומר (כי תבוא לכה"ג) "ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה וכו', ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך" ולא עוד אלא שמוציאין ממנו בנים זכרים שמרבין תורה ומצוות בישראל ומושיעין את ישראל בעת צרתם. עכ"ל. ובפרק ג' כתב: צא ולמד מעמרם שנשא אשה לשם שמים ויצאו ממנו משה אהרון ומרים, שהיו מושיעין של ישראל והיו מרבים תורה ומצוות בישראל. צא ולמד מבוועז בן שלמון שנשא אשה לשם שמים ויצא ממנו דוד ושלמה בנו שהיו מושיעין את ישראל והיו מרבין תורה ומצוות בישראל. עכ"ל.

ובמסכת דרך ארץ (פרק י') מובא: כל הנושא אשה לשם גדולה מורידין אותו מגדולתו, והנושא אשה לשם שמים סוף שיוצאין ממנו בנים שמושיעין את ישראל. עכ"ל.

על פי יסוד זה יש להקשות, מצינו אצל ריש לקיש שלכאורה נשא אשה שלא לשם שמים, שהרי הסכים לשאת את אחותו של רבי יוחנן לאשה רק מחמת יופיה (בבא מציעא פד), ואם כן כיצד יזכה ריש לקיש לבנים תלמידי חכמים?

ובפשטות יש לומר, שבוודאי עד שנשא את אחות רבי יוחנן לאשה, כבר ריש לקיש הכיר את האמת ונשא אותה לשם שמים. אולם נראה לומר כי תשובה לשאלה זו טמונה בדברי הגמרא בגיטין (מז), שאומרת על ריש לקיש, שהיה יושב ואוכל ושותה. אמרה לו בתו: האם אינך צריך משהו כדי לישן עליו? ענה לה: בתי, כריסי – כרי! כאשר עמד להיפטר מהעולם ראה שנותר מרכושו קב של כרכום. קרא על עצמו (בגנאי): 'עֲזְבוּ לְאַחֲרַי חֵילִם' (תהלים מ"ט, י"א). וכתב רש"י: כריסי כרי - בטני ושומן שבמעו הוא לי כר וכסת. ע"כ.

והיינו, ריש לקיש כדי לתקן את נישואיו שהיו לשם יופי, בחר שלא ללכת לישון על מיטה כשאר אנשים, אלא היה מניח את ראשו על בטנו, וזאת משום, שאף שיש מצוה לישון כדי לאגור כוחות לעבודת הבורא כמבואר בשו"ע (סימן רל"א), אולם ריש לקיש בחר לקחת מצוה שהגוף נהנה ממנה ולקיימה ללא הנאה, כדי שעל ידה יזכה לבנים תלמידי חכמים. ולכן הניח את ראשו על בטנו לרמז בזה, שעושה כן בשביל לזכות לבנים צדיקים הנקראים "פרי בטן" (עי' ברכות נא:).

עוד יש לומר על פי דרכינו, האמורא הקדוש רב פפא זכה לעשרה בנים תלמידי חכמים אשר מזכירים אותם בסיום מסכת.

ויש לשאול, מדוע באמת זכה רב פפא לעשרה בנים שכולם היו תלמידי חכמים?

הגמרא בגיטין (עג.) מספרת על רב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע ששכרו מלחים שיעבירו בספינתם את השומשומים שקנו על שפת נהר מלכא, המלחים קבלו עליהם לשלם על כל אונס שיקרה בדרך. ולבסוף עלה שרטון בנהר. באו רב הונא ורב פפא ולקחו מהספנים את החמורים שלהם בטענה שהספנים אחראים גם על מקרה אונס כזה. באו הספנים ותבעו אותם לדין תורה אצל רבא, קרא עליהם רבא: "קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי, אונסא דלא שכיח הוא". רש"י מפרש: אווזים לבנים, לפי שהיו זקנים.

במקום נוסף אנו מוצאים שנקראו כך רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, הגמרא בכתובות (פד:) מביאה, על יימר בר חשו שהלווה כסף לאדם מסויים ואותו לווה נפטר בלי לפרוע את החוב והשאיר ספינה. אמר יימר לשליח שלו: זיל תפסה ניהליה! אזל תפסה. פגעו ביה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, אמרו לשליח: אתה תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: התופס לבעל חוב (שליח התופס מטלטלין של לווה לצורך בעל חוב) במקום שחב לאחרים (שמפסיד בעלי חוב אחרים בתפיסתו) לא קנה! (דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה).

כאשר שמע בקולם השליח ועזב את הספינה, תפסו רב פפא ורב הונא שאף הם הלוו לו כסף, את הספינה במקומו, רב פפא תפס את העוגן של הספינה ואילו רב הונא תפס את החבל של הספינה. וכל אחד טען "כולה שלי". באו לפני רבא שאמר להם: קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי (מפשיטין טליתות האנשים)! הכי אמר רב נחמן: והוא שתפסה מחיים. ע"כ.

שוב נקראו רב פפא ורב הונא בשם "אווזים לבנים".

ופירש הגאון המהר"ם שיק בדרשותיו (דרוש ט"ז) וז"ל: כבר מנו חוקרי הטבע האווזות בריה אמצעית בין בעלי כנפיים אשר רק מעופפים לבעלי הולכי רגלים אשר הולכים ברגליהם, וכבר כתב המורה (ח"א פרק מ"ט) בשיתוף עוף, שהמלאכים דימו אותם לעוף שתנועות התעופפות הוא מעלה, וברואי עולם הם ההולכים, וכיון שהתלמידי חכמים והצדיקים הם מועדים לחבר בין העליונים שדמו לעוף ובין התחתונים, ולכך שפיר נמשלו לאווזים. ע"כ.

לפי דבריו יש לומר כי רב פפא כונה בשם "אווז לבן", כי היה לוקח מצוות אשר הגוף נהנה מהם ועושה אותם לשם שמים, והזכרנו כי העושה מעשיו לשם שמים זוכה לבנים צדיקים, לכן זכה רב פפא לעשרה בנים צדיקים.

ואולי מטעם זה נהגו לקרוא את עשרת בניו בסוף המסכת, כדי להורות וללמד, אם רוצה אתה לזכות לבנים תלמידי חכמים, תלמד לשם שמים ולא לשם כבוד או תפקיד.

קו השיעורים להתענג בתענוגים

0772618021

לשמיעת שיעורים על פרשת מקץ
שלוחה: 119

שיעורים על חנוכה שלוחה: 226

שלוחה חדשה: 7 "מסר בעשר" מסרים בעשר דקות.

שמעו ותחי נפשכם